

פרק א'

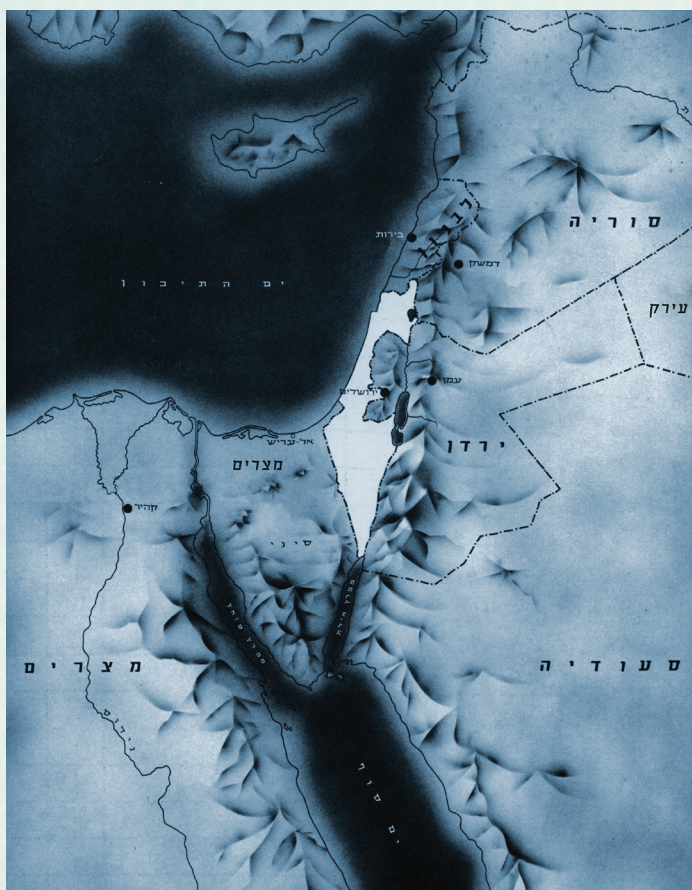
לכ"ה באייר

ההחלטה הגורלית - הרקע לפרוץ מלחמת ששת הימים

(א) מדינות ערב לא השלימו עם קיומה של מדינת ישראל מאז הקמתה בתש"ח. (ב) הן לא חדלו לאגור כמויות עצומות של נשק משוכלל, והפעילו כלפי ישראל חרם מדיני, כלכלי ותרבותי (ג) ההתקפות על ישראל גברו לאחר שהוקם בתשכ"ד (27.5.1964) "הארגון לשחרור פלסטין", שביצע פיגועים ומעשי חבלה רבים, שבהם נהרגו ונפצעו עשרות רבות של ישראלים. (ד) באותה שנה הוקם מפעל המים הגדול של ישראל - "המוביל הארצי" - שהעביר את מי הירדן מן הצפון המבורך במים אל הנגב הצחיח והיבש. (ה) סוריה, שכנתנו בצפון, לא השלימה עם מפעל המים הישראלי, למרות שהוא לא חרג מכמות מי הירדן, שהוקצבה לישראל לפי האמנות הבינלאומיות. (ו) הסורים פתחו בהפגזות כבדות על ישובי הצפון ועל מתקני המים. (ז) במקביל לכך, החלו הסורים במפעל גדול של הטיית מקורות הירדן לשטחם, בכוונה לייבש את הירדן ולמנוע מים מישראל. (ח) מדינת-ישראל לא

נשארה אדישה, והתקיפה בהפצצות אוויריות ובפעולות קרקעיות את מפעל ההטיה הסורי. (ט) כך הלך והתחמם הגבול הצפוני והפך לגבול של מלחמה בלתי פוסקת - "מלחמת המים". (י) לאחר חודשים רבים של מתח הולך וגובר בין ישראל לסוריה החליטה מצרים, הגדולה במדינות ערב, לבוא לעזרתם של הסורים. (יא) ביום העצמאות התשעה-עשר של ישראל - ה' באייר תשכ"ז (15.5.1967) - החל הצבא המצרי לנוע לתוך חצי האי סיני. (יב) עשר שנים קודם לכן, בתשי"ז (1957), נסוגה

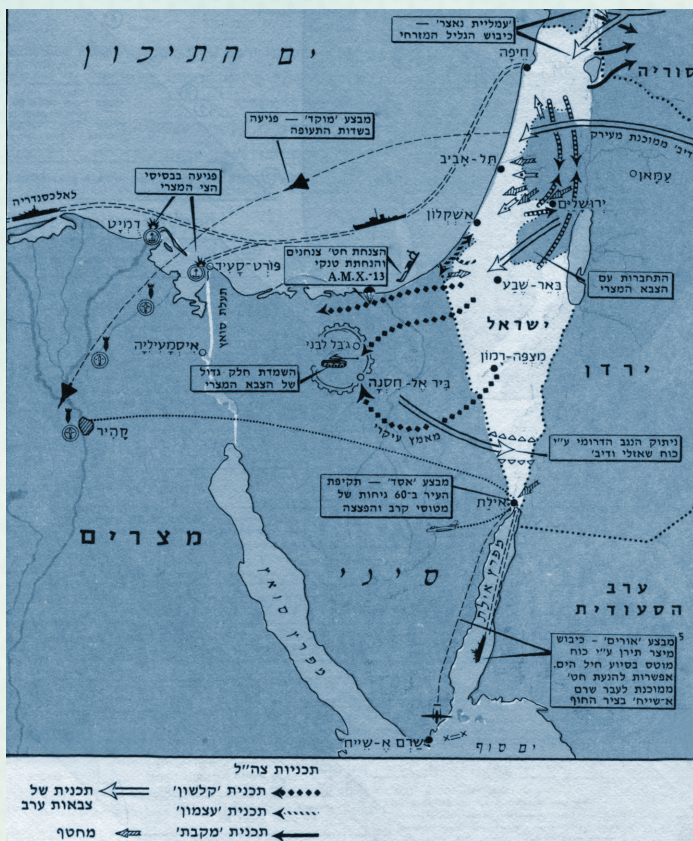

מדינת ישראל לפני מלחמת ששת הימים

ישראל מסיני לאחר מבצע "קדש", שבו נכבש חצי האי בידי צה"ל.

(יג) הנסיגה מסיני נעשתה לאחר שמצרים התחייבה, שחצי האי ישאר מפורז מנשק ומחילים, ושם-סוף יישאר פתוח לאניות ישראליות השטות לאילת. (יד) כדי להבטיח את ההסכם הוצב כוח או"ם בסיני וברצועת עזה. (טו) והנה, לאחר עשר שנים החליטה מצרים בהנהגתו של גמאל עבדול נאצר לשבור את ההסכם ולהפר את ההתחייבות. (טז) כוחות האו"ם סולקו מסיני, ובמקומם זרמו לתוכו דיביות מצריות מצויידות בנשק מתקדם מתוצרת רוסיה וגרורותיה. (יז) גם מצרי טיראן בים-סוף, שמצרים התחייבה להשאירם פתוחים לשיט ישראלי, נסגרו בפני אניות השטות לאילת וממנה. (יח) כך נותקה ישראל ממדינות אסיה ואפריקה, שהיו בקשרים מדיניים וכלכליים רבי חשיבות לישראל. (יט) ישראל פנתה למדינות העולם, ובראשן ארצות הברית, שנתנו לישראל ערבות בינלאומית, שנועדה להגן על ישראל במקרה שמצרים תפר את התחייבויותיה. (כ) אבל מהר מאד התברר, שהעולם איננו מתכוון לעשות פעולה כלשהי נגד מצרים. (כא) כל ההבטחות נשכחו, כל ההסכמים נעלמו, וישראל הקטנה עם שנים וחצי מליון תושביה נשארה לבדה מול כל מדינות ערב. (כב) כשראו מדינות ערב, שהעולם הפקיר את מדינת-ישראל ואינו נוקף אצבע למענה, הרגישו שהנה הגיעה שעת הכושר להגשים את חלומן הישן - למחוק את ישראל ממפת העולם. (כג) מצרים, סוריה, ירדן ועיראק כרתו ביניהן ברית צבאית, והצבא הירדני הועמד תחת פיקודו של קצין מצרי. (כד) כוחות צבא עיראקיים ומצריים החלו להיכנס לירדן, והכוחות הירדניים והסוריים התחילו בתנועה לעבר גבולות ישראל. (כה) יחד עם הידוק טבעת החנק הצבאית התלהטה האווירה במדינות ערב, שמנהיגיהן חידשו בגלוי את קריאתם להשמדת ישראל. (כו) גם מדינת-ישראל לא טמנה ידה בצלחת; מייד

לאחר יום העצמאות, שבו החל הצבא המצרי להיכנס לסיני ולהתפרס לאורך הגבול עם ישראל, החלה ישראל בגיוס כוחות המילואים שלה. (כז) יחד עם גיוס חיילי המילואים החל צה"ל בהכנות קדחתניות למלחמה

היערכות הצבאות ערב המלחמה

כוללת עם מדינות ערב, הכנות שנמשכו במשך שלושה שבועות עד פרוץ המלחמה. (כח) תחושת החרדה, שהלכה והתגברה בישראל ככל שהתהדקה הטבעת הצבאית מסביב, הובילה לרצון עז להתאחד ולהתלכד. (כט) הרצון הזה, שכל אזרחי המדינה היו שותפים בו, אילץ

את מנהיגי המפלגות להקים בכ"ב אייר (1.6.67), לראשונה בתולדות המדינה, ממשלת אחדות לאומית לשעת חירום. (ז) במסגרת הממשלה החדשה, שלוי אשכול המשיך לעמוד בראשה, התמנה משה דיין, שהיה הרמטכ"ל בזמן מבצע "קדש", לשר הביטחון. (זא) בממשלה החדשה גברו הקולות בעד יציאה למלחמת מנע נגד מצרים, לאחר שאפסו הסיכויים, שהעולם יבוא לעזרת ישראל. (זב) ואכן, בכ"ה באייר תשכ"ז (4.6.67) החליטה ממשלת הליכוד הלאומי לצאת למלחמה נגד מצרים ולהשמיד את הצבא המצרי שנכנס לסיני. (זג) את התוכנית, שנקראה בשם הקוד "נחשונים", אישרה הממשלה לאחר שכל חברי המטה הכללי הביעו את בטחונם בכוחו של צה"ל לנצח את מדינות ערב. (זד) ההחלטה לוותה בלבטים רבים, כיון שכל המעצמות הזהירו את ישראל באזהרה חמורה לבל תצא למלחמה. (לה) גם ראשי צה"ל לא הסתירו את חששם מפני מחיר כבד בהרוגים ובפצועים, שעלולה ישראל לשלם במלחמה עם העולם הערבי. (לו) ואכן, ברחבי הארץ הוכשרו בתי קברות, שנועדו לקלוט רבבות הרוגים. (לז) אבל למרות החששות וההיסוסים שנמשכו כשלושה שבועות, לא נותרה ברירה אחרת לעם-ישראל אלא לצאת למלחמה כדי להגן על קיומו ועל מדינתו. (לח) בכ"ו באייר תשכ"ז (5.6.67) בשעה 7:45 בבוקר ניתנה הפקודה "סדין אדום" וצה"ל - אחרי שלושה שבועות של המתנה מורטת עצבים - יצא למחוז את אויבי ישראל, שקמו עלינו לכלותנו. (לט) "לְכוּ וְנִכְיִדִם מִגּוֹי וְלֹא יִזְכֹּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד"; "אֲשֶׁר אָמְרוּ נִרְשָׁה לָנוּ אֵת נְאוֹת אֱלֹהִים" (תהלים פ"ג)

נספח לפרק א' - הרב צבי יהודה ונעמי שמר

(א) ביום העצמאות תשכ"ז, ממש באותן שעות שבהן צעד הצבא המצרי לתוך סיני, התרחשו בירושלים שני אירועים בעלי משמעות נבואית. (ב) בישיבת "מרכז הרב" התקיימה מסיבה חגיגית, שבה נאם ראש הישיבה, הרב צבי יהודה הכהן קוק. (ג) בעודו מדבר על קדושתו של יום העצמאות ועל חשיבותה של המדינה, הרים ידיו וזעק בהתרגשות גדולה: (ד) "איפה חברון שלנו - אנחנו שוכחים אותה? ואיפה שכם שלנו - אנחנו שוכחים אותה? ואיפה יריחו שלנו - אנחנו שוכחים אותה? ואיפה עבר הירדן שלנו?" (מזמור י"ט למדינת-ישראל). (ה) חברון, שכם ויריחו היו באותה שעה בידיים ערביות, לאחר שנכבשו במלחמת העצמאות ע"י הלגיון הירדני וסופחו למדינת עבר-הירדן. (ו) הרב צבי יהודה קוק המשיך ודרש מתלמידיו שלא לוותר על אף חלק של ארץ הקודש נחלת ה', ובראש וראשונה על ירושלים העתיקה, עיר הקודש, שגם היא נתונה ביד זרים. (ז) שלושה שבועות לאחר מכן שוחררו ירושלים העתיקה, חברון, שכם ויריחו, כשעשרות מתלמידיו של הרב צבי יהודה בין הלוחמים. (ח) הרב צבי יהודה בעצמו זכה להיות האזרח הראשון שהתפלל ליד הכותל המערבי של הר הבית מיד עם כיבושו. (ט) קריאתו הנרגשת של הרב צבי יהודה הדהדה באזני תלמידיו, שזכו להיות ראשוני המתיישבים בהרי חברון ובהרי שכם. (י) באותן שעות של יום העצמאות תשכ"ז, במרחק של מטרים ספורים מישיבת "מרכז הרב", התקיים פסטיבל של שירים ישראליים. (יא) השיר הבולט ביותר, שעורר התרגשות עצומה בקהל ובציבור הישראלי כולו, היה שירה של נעמי שמר: ירושלים של

זהב. (י"ב) בשיר מקוננת המשוררת על ירושלים החצויה, "העיר אשר בָּדַד יושֶׁבֶת וּבִלְבָּה חוֹמָה". (ג"ה) השיר מביע געגועים לירושלים העתיקה ולהר הבית, שמאז מלחמת השחרור כף רגל יהודי לא דרכה שם. (ד"ד) "אֵיכָה יִבְשׁוּ בִּזְרוֹת הַמַּיִם כִּפֹּר הַשּׁוּק יִרְקָה, וְאֵין פּוֹקֵד אֶת הַר הַבַּיִת בָּעִיר הָעֵתִיקָה. וּבִמְעָרוֹת אֲשֶׁר בְּסָלַע מִלְּלוֹת רוּחוֹת, וְאֵין יוֹרֵד לָיִם הַמַּלְח בְּדֶרֶךְ יְרִיחוֹ". (י"ט) באכזריות ובפראות מנעו הירדנים ששלטו בירושלים העתיקה כל גישה של יהודים לכותל המערבי ולשאר האתרים המקודשים לעם-ישראל. (י"ט) הם עשו זאת למרות ההסכמים של שביתת הנשק, שבהם התחייבו לאפשר גישה חופשית לכותל המערבי. (י"ז) לא רק שלא קיימו את ההסכמים אלא שהרסו עד היסוד את כל בתי הכנסת היהודיים שבעיר העתיקה לאחר כיבושה בתש"ח (1948). (י"ח) שלושה שבועות לאחר הפסטיבל, שבו הושמע השיר "ירושלים של זהב" לראשונה, שוחררה ירושלים העתיקה, והמוני יהודים שבו להתפלל בכותל המערבי ולפקוד את קברי יקיריהם בהר הזיתים. (י"ט) המשוררת נעמי שמר הוסיפה לאחר השחרור בית נוסף לשירה: (כ') "חֲזַנְנוּ אֶל בִּזְרוֹת הַמַּיִם לַשּׁוּק וְלַכֶּפֶר, שׁוֹפֵר קוֹרָא בְּהַר הַבַּיִת בָּעִיר הָעֵתִיקָה. וּבִמְעָרוֹת אֲשֶׁר בְּסָלַע אֶלְפֵי שְׁמֹשׁוֹת זִוְחוֹת, נָשׁוּב גֵּרֵד אֶל יָם הַמַּלְח בְּדֶרֶךְ יְרִיחוֹ".

תהלים פרק קכ

(א) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל ה' בְּצִרְתָּהּ לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי: (ב) ה' הֲצִילָה נַפְשִׁי מִשְׁפָּת שֶׁקָּר מַלְשׁוֹן רַמְיָה: (ג) מֶה יִתֵּן לָהּ וּמֶה יִסִּיף לָהּ לְשׁוֹן רַמְיָה: (ד) חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גִּחְלִי רַתְּמִים: (ה) אוֹיֵה לִי כִי גִרְתִּי מִשֶּׁשׁ שְׁכַנְתִּי עִם אֱהִי קֶדֶר: (ו) רַבַּת שְׁכֵנָה לָהּ נַפְשִׁי עִם שׁוֹנָא שְׁלוֹם: (ז) אֲנִי שְׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הִמָּה לְמַלְחָמָה:

השיר ליום הראשון:

ירושלים של זָהָב / נעמי שמר

אֶה בְּבוֹאֵי הַיּוֹם לְשִׁיר לָךְ וְלָךְ לְקֶשֶׁר כְּתָרִים
קִטְנִתִּי מִצֶּעִיר בְּנִיךָ וּמֵאַחֲרוֹן הַמְּשׁוֹרְרִים
כִּי שָׂמַךְ צוּרְבֵי אֶת הַשְּׁפָתִים כְּנֹשִׁיקָתְךָ שְׁרָף
אִם אֶשְׁכַּחְךָ יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר כָּלָה זָהָב

אֲוִיר הָרִים צָלוּל פִּיִּי וְרִיחַ אֲרָנִים
נִשְׁאָא בְּרוּחַ הָעֶרְבִים עִם קוֹל פַּעֲמוֹנִים
וּבִתְרֻדְמַת אֵילָן וְאָבֵן שְׁבוּיָהּ בַּחֲלוּמָהּ
הָעִיר אֲשֶׁר בְּדָד יוֹשְׁבֶת וּבִלְבָבָהּ חוּמָהּ

ירושלים של זָהָב...

ירושלים של זָהָב וְשֶׁל נַחֲשֶׁת וְשֶׁל אוֹר
הֵלֵא לְכָל שִׁירֶיךָ אֲנִי כְּנוֹר

חֲזֹרְנוּ אֶל בּוֹרוֹת הַמַּיִם לְשׁוּק וּלְכַפֵּר
שׁוֹפָר קוֹרָא בְּהַר הַבֵּית בְּעִיר הָעֵתִיקָה
וּבִמְעָרוֹת אֲשֶׁר בְּסָלַע אֶלְפֵי שְׁמֹשׁוֹת
זוֹרְחוֹת
נִשׁוֹב נִדָּד אֶל יָם הַמֶּלַח בְּדֶרֶךְ יְרִיחוֹ

אִיכָה יִבְשׁוּ בּוֹרוֹת הַמַּיִם כֶּכָּר הַשׁוּק רִיקָה
וְאֵין פּוֹקֵד אֶת הַר הַבֵּית בְּעִיר הָעֵתִיקָה
וּבִמְעָרוֹת אֲשֶׁר בְּסָלַע מִיָּלֻלוֹת רוּחוֹת
וְאֵין יוֹרֵד אֶל יָם הַמֶּלַח בְּדֶרֶךְ יְרִיחוֹ

ירושלים של זָהָב...

ירושלים של זָהָב...